

A KIRÁLYI VÁR BELSŐ KIKÉPZÉSE ÉS IPARMŰVÉSZI FELSZERELÉSE.

OMIDÓN a királyi vár építése annyira előrehaladt, hogy a helyiségek belső díszítéséről és kiképzéséről, valamint bútorzatáról lehetett gondoskodni, — alulírott az udvarnagyi hivatal kívánságainak tekintetbe vételével, ez ügyre vonatkozólag előterjesztést tett a szükséges költségek engedélyezése végett. — Különös impulst nyert a bútorozás kérdésének megoldása az 1900. évi párisi nemzetközi kiállítás által, melyen Magyarország műiparának jelenlegi állapotát előkelő módon kívántuk bemutatni és e célra a királyi vár berendezéséből már előzetesen néhány kiváló tárgy megkészítésére az engedélyt kértük.

Ő Felsége legkegyelmesebb elhatározásával úgy a párisi kiállításra szánt, valamint a budai királyi vár belső berendezéséhez szükséges egyéb bútorok és felszerelés megkészítésére megadta az engedélyt azzal a kikötéssel, hogy a lehetőség szerint magyar anyagot és hazai iparosokat alkalmazzunk.

A feladat, mely előtt a művezetőség állott, rendkívül nehéz volt, — mert egyrészt alkalmazkodni kellett az udvartartás megszokott formáihoz, melyek csak szűk határok között engedtek tért a szabad fantáziának, másrészt pedig óriási mennyiségű és az építész rendszer működési körét túlhaladó, legkülönbözőbb tárgycsoportok beszerzéséről volt szó, melyeket azonban az egyöntetűség szempontjából mégis művezetőségi tervek és felügyelet alapján kellett megkészíttetni.

Magyar Iparművészet. VI. évf. 1903. július 4. sz.

Közel 200 helyiség díszítésén és bútorzatán kívül gondoskodtunk az összes konyhák felszereléséről és főzőedényeiről; az asztali és ágy-fehérmű-, az üveggészlet, porcellán-edény, az asztali és díszítési ezüst-tárgyakról, szóval száz meg száz nagy és apró felszerelésről, mely a különböző rangú lakások, fogadó- és dísztermek teljes befejezéséhez az előkelőség és kényelem, valamint udvari szokások feltételeinek megfelelően szükségesnek mutatkozott.

Nehezítette a feladatnak megoldását továbbá még az a körülmény, hogy számos régi bútort kellett átvenni, azokat átdolgoztatni, kiegészíteni és megfelelő helyiségekbe beosztani, miáltal ez utóbbiak kiképzése tekintetében szintén kötve voltunk.

Ezt a nagy munkát derék iparosaink segítségével alig három esztendő alatt elvégeztük és munkásságunk eredményét — több példával illusztrálva kívánom a „Magyar Iparművészet“ jelen füzetében szaktársaimnak és a nagyközönségnek bemutatni, örvendetes jeléül annak, hogy immár iparunk és iparművészetünk is a fejlettségnek azt a fokát érte el, hogy egynehány iparág kivételével képesítve vagyunk a leggazdagabb és legelőkelőbb, sőt fejedelmi berendezéseket is itthon, saját erőnkéből megalkotni.

Azon iparágak közül, melyek tekintetében még a külföldre vagyunk utalva, első helyen áll a selyemszövő ipar.

Igaz, hogy sikerült a királyi vár felszereléséhez szükséges bútor- és faliselyem szövetek egy részét Magyarországon készíttetni; így pl. a Szt.-István terem arany-brokát szövede a Haas-féle aranyos-maróti gyárban készült, de ez csak úgy volt lehetséges, hogy milánói munkások külön e célra lettek ide telepítve.

Ujabbán pedig Szt-Gotthárdon kelet-

kezett a Bujatti Testvérek selyemszövőgyára, mely fali szövetek készítésével foglalkozik. — Ezt a gyárat a lehetőség határáig elláttuk munkával, de az egész szükségletet nem volt képes elvállalni és így kényszerítve voltunk a külföldre is folyamodni.

Selyemszöveiteinknek egy részét a Haas-féle cégtől és Franciaországból, másik részét, valamint a bársonyszöveteket Jesurum velencei gyárostól szereztük be.

Hazánkban a selyemtenyésztés az állam támogatása mellett már szélesebb körben indult meg és kielégítő eredményt mutat fel, úgy hogy a selyemszövő ipar fejlesztése tekintetében is akciót kellene indítani.

Hasonló hiányt tapasztaltunk az üvegiparban. — Noha az asztali üvegekészleteket a legegyszerűbb darabtól kezdve a legfinomabban csiszolt pohárig az Első Magyar Üvegyár Részvénytársaság készítette oly tökéletes kivitelben, mint bármely külföldi gyár, — a csillárokhoz tartozó üveg-alkatrészeket — különösen a csiszolt prizmák és jegeces üvegdarabok készítését egyetlen magyarországi üvegyár sem vállalta el, — amiért is ezeket Csehországban kellett készítenünk.

Ellenben rendkívüli haladással találkozunk a hazai szőnyeg-szövő ipar terén, és pedig úgy gyári, mint házi ipar alakjában.

A torontáliak már régi idők óta üzik a szőnyegszövést, mint házi ipart, és eredeti jellegű szőnyegek eléggé ismeretesek. — Azért igen helyes gondolat volt, hogy Nagy-Becskereken egy részvénytársaság gyárat alapított, mert gyakorlott munkásnép állott rendelkezésére.

Ez a kitűnően felszerelt gyár készítette a királyi vár szőnyegeinek nagy részét; és örömmel jelenthetem, hogy azok úgy művészi kiképzés, valamint kiváló minőség tekintetében a legjobb külföldi gyártmánynyal versenyezhetnek.

Különösen kiemelendő, hogy a három méter szélességű futó-szőnyegek, me-

lyeket Európában eddig csak az angolok gyártottak, szintén itt készültek és e végből a gyárat új szövőszekkel szerelték fel.

A kézzel csomózott 60—70 □ méter területtel bíró szőnyegeinket pedig a pozsonyi államilag segélyezett szőnyegszövő iskola szállította. — Az intézet, mely Wolf Zsigmond szakképzett igazgató vezetése alatt áll, teljes mértékben megfelelt várakozásunknak és kiváló szépségű szőnyegeket készített.

Örvendetes haladás mutatkozik a bronzműiparban is. Még rövid idő előtt — az ajtó- és ablak-kilincseket, a bútor bronzalkatrészeit, csillárokat stb. mind külföldről, kiváltképp Bécsből hozattuk; ma már több gyár és jól képzett cizellálók állnak rendelkezésre, és nem vagyunk utalva a külföldre. — A királyi vár bútorzatához, ajtókhöz és kandallókhöz tartozó bronzok, valamint az összes csillárok itt készültek s különösen kiemelendő Jungfer Gyula, Ludvig Ede, Szirch György, Kiessling Rezső, valamint a Zellerin M., Ganz és Társa és a Magyar Fém- és Lámpaárú gyár részvénytársaságok gyártmánya.

A műasztalos- és műlakatos-munkára mindig voltak és vannak kiváló mestereink, kikre elsőrendű munka megkísztését bátran lehet bízni. — Sőt műlakatos-munkáink a külföldön is nagy hírnévnek örvendenek. A termek falainak díszes faburkolása és az összes bútorzat, a legkülönbözőbb fanemekből, mind hazai mestereink műve. — A legkiválóbb munkákat készítette Thék Endre és Csepreghy János; ezeken kívül még közreműködtek: Lingel Károly, Müller Rezső, Mahunka Imre és mások.

Műlakatos-munkáinkat pedig Jungfer Gyula, Árkai Sándor, Ludwig Ede ismert műiparosaink végezték.

Nevezetes fejlődésnek indult hazánkban a bútor- és kárpitosipar is az utolsó 15 év alatt. — Míg az azelőtti időben úgy főuraink mind gazdag polgárságunk kényszerítve volt stílszerűen kiképzett lakás-

berendezését külföldről importálni, ma már számos iparossal rendelkezünk, kik Német- és Franciaországban tanultak és az ott szerzett tapasztalatok alapján munkáikat ép oly ízlésesen és kiváló minőségben készítik meg, mint a külföldiek.

Gelb M. és Fia, Kramer Henrik, Kröszl János, Kozilek J. és más budapesti mesterek a királyi vár bútorzása körül oly kiváló munkát készítettek, hogy az a legmagasabb igényeket is kielégíti. — Örvedetes továbbá az, hogy nemcsak a székes-fővárosban, hanem hazánk egyéb gócpontjaiban is képzett mesterekkel találkozunk. Így pl. a szegedi Lengyel Lőrinc-féle bútorgyár szintén kitűnő minőségű bútorokat szállított az egyik fejedelmi lakosztályhoz.

A márványipar hazánkban újabb időben szintén kedvező fejlődésnek indult. — Nemes márványaink nagy mennyisége és szépsége csak most lett ismertté és az építő művészet céljaira értékesítve, és pedig nemcsak tisztán építészeti szerkezetekhez, hanem dísz tárgyakhoz is.

A királyi vár összes kandallói, valamint különféle talapatok és vázák magyar márványból készültek; az anyagot jobbára a siklósi, ruskicai és az erdélyi bányák szolgáltatták, míg a kifaragást és csiszolást Seenger Béla kitűnően felszerelt és gépekkel berendezett kőfaragóműhelye végezte.

Még két iparágról kell megemlékezni, melyek, ha nem is újak nálunk, minőség és művészi alakítás tekintetében eddig nem tudtak versenyezni a külfölddel; ezek pedig: a vászonszövés és az ötvösmívesség.

Felső-Magyarországon a vászonszövést mint házi ipart mindég gyakorolták, újabban Késmárkon gyárak is keletkeztek, de finom damaszt és vászonszövés nem készült. — Csakis a királyi vár megrendelése és ennek nyomán néhány főúri rendelés tette lehetővé, hogy a gyárak modern szerkezetű szövőszéket szerezhettek be és a finomabb szövést is gyakorolhatják.

A királyi vár vászon-fehérműit Wein Károly és Társa késmárki gyáros és Kunz József és Társa cég szállították oly kitűnő minőségben, hogy az udvartartás teljes elismerésével találkoztak.

Művészi kiképzéssel ellátott ezüst tárgyak, mint pl. evőeszközök, asztali díszek stb. nálunk csak elvétve és kis mennyiségben készültek, részben kereslet hiánya miatt, részben pedig azért, mert szobrászaink a kisplasztikával nem igen foglalkoztak és képzett cizellálók sem álltak rendelkezésre.

A királyi vár megrendelése e tekintetben is előnyös befolyást gyakorolt erre az iparművészeti ágra. — Az 1500 személyre szolgáló asztali ezüst és hozzátartozó dísz tárgyak készítésével Bachruch A. ismert aranyműves lett megbízva, aki e célra gyárát kellőleg kiegészítette és újabb szerkezetű gépekkel szerelte fel, miáltal abba a helyzetbe jutott, hogy a nagytömegű ezüstmunkát aránylag rövid idő alatt elkészíthette. — Bátran állíthatom, hogy a m. kir. udvari ezüst, úgy minőség és finom tartalom, valamint alaki szempontból és gondos készítése folytán a legkiválóbb bárhol is készült hasonnemű tárgyak közé sorolható és minden tekintetben felette áll az udvartartás bécsi ezüstjének.

Az egyéb iparos és műiparos munkák keretéből felemlítendő, hogy a kályhákat és keramiai munkákat külön rajz után a pécsi Zsolnay gyár készítette, — a tükröket Burger Testvérek cég szállította; a papirkárpit-munkát a Sieburger és Társa cég, — az aranyozásokat pedig: Tausig, Müller, Schmidt és még több budapesti aranyozó készítette; végül az üvegdzések és üvegmozaik munkák Roth Miksa ismert előkelő műterméből valók.

*

Ipari viszonyainkra tett megjegyzéseim után és felsorolva azokat a mestereket, kikkel munkáinkat végeztettük, — ki kell terjeszkednem a díszítési elemek

ismertetésére és a stílusokra is, melyeket alkalmaztunk.

Ismeretes, hogy a királyi vár mai alakjában nem teljesen új épület, hanem a régi várnak kiegészítése; utóbbi fentartandó volt és az új részeket ahhoz mérten kellett létesíteni. — A régi vár némi átalakítással megtartotta eredeti rendeltetését, t. i. a Felség lakását, kíséretének helyiségeit és a kisebb ünnepélyek termeit, köztük a tróntermet, mely nagyobbítva lett. A Felség lakosztálya pedig a Szt-István- és egy cercleteremmel, valamint az új ebédlővel bővített. A régi épülethez csatoltatott nyugat felé az u. n. krisztinavárosi szárny, amely magában foglalja a gazdasági és hivatali helyiségeken kívül a fejedelmi vendégek és főhercegek lakosztályait és a hozzátartozó kíséret számára szolgáló helyiségeket.

A nagy ünnepi helyiségek táncteremmel, buffet-gallériával és a fogadó-termekkel a régi palota északi részéhez csatoltattak a Szent György-térig. — Ezek az ünnepi helyiségek a régi trónteremmel vannak összeköttetésben, miáltal közel 200 méter hosszú terem sor keletkezett, mely a legnagyobb ünnepélyhez is kielégítő térséget nyújt.

A művezető építész feladatává tétetett, hogy az ünnepi helyiségeket és a vendéglakosztályokat fejedelmi díszszel, a kíséret lakásait úri kényelemmel lássa el, és pedig oly módon, hogy a mennyezetek, falak, ajtók és ablakoknál a fehér szín legyen domináló és aranyozás lehetőleg mellőztessék.

A belső díszítések tervezése előtt e sorok írója kiküldetésben részesült, hogy Európa nagyobb városaiban a fejedelmi lakok berendezését tanulmányozza és nyert tapasztalatait értékesítse.

Ez úton Bécs, Drezda, Berlin, Brüsszel, Laeken, Amsterdam, Kopenhága, Stockholm, Drottningholm, London, Windsor, Páris és München stb. fejedelmi palotáinak azon részeit is láthattam, melyek rendszerint az idegenek előtt el vannak zárva.

Messze vezetne, és e sorok keretét túlszárnyalná, ha megkísérteném leírni mindazt, amit ezen az utazáson láttam és tapasztaltam, és csak annyit kívánok megjegyezni, hogy mindenütt a historikus stílusok képezik a díszítés és bútorzás alapját, akár a Lajosok, akár az Empire korszakból, és a modern iránynak még nyomát sem lehet találni.

Sőt Londonban, mely a modern bútor hazája, a klubokban is csak francia ízlés uralkodik, és a legkiválóbb francia bútorokat a Junior Unitads Service és az Army & Navy klubban láttam.

Franciaországnak a köztársasági kormány életbe lépte óta nincs udvara.

A régi fényes királyi és császári rezidenciákat a communardok részben kifosztották, részben felgyújtották, mint pl. a Tuileriákat. A megmaradtakat pedig múzeumi célokra használják, ilyen pl. Louvre, Versailles, Fontainebleau stb.

A köztársasági kormány ugyan fenntartja és ápolja ezeket az emlékeket, melyek a francia nemzet történelmi múltjával szoros összefüggésben állanak, de újat nem alkotott. Sőt az Elysee palotát sem építette ki — és III. Napoleon óta Páris külső képe nem igen változott. — A bútor-selyem, savannerie és a gobelin-ipar terén pedig még ma is azok után a régi tárgyak után dolgoznak, melyek XIV. Lajostól kezdve az Empire korszakig készültek. — Ezekből az örökké szép mintákból merítik az eszméket és mindenütt, ahol a szép iránti érzék él, ahol előkelő vagy fejedelmi berendezést kívánnak, a francia iparhoz fordulnak, vagy a francia művészi korszakokból választják a mintákat. — A modern bútor úgy Párisban mint Londonban leginkább az újabb hoteleknél és a polgári lakás-berendezéseknél érvényesül.

A budai királyi vár díszítésének és felszerelésének kérdésénél tisztán állott előttem, hogy azokat a nagy ünnepi és fejedelmi helyiségeket csakis a történelmi stílusok alkalmazásával lehet megoldani, mert csakis ezek adják meg az

A FELSÉG LAKOSZTÁLYÁHOZ VEZETŐ FÓKAPU
A NAGY UDVARBAN.

A KOVÁCSOLT VASMUNKÁT KÉSZÍTETTE
JUNGFER GYULA.

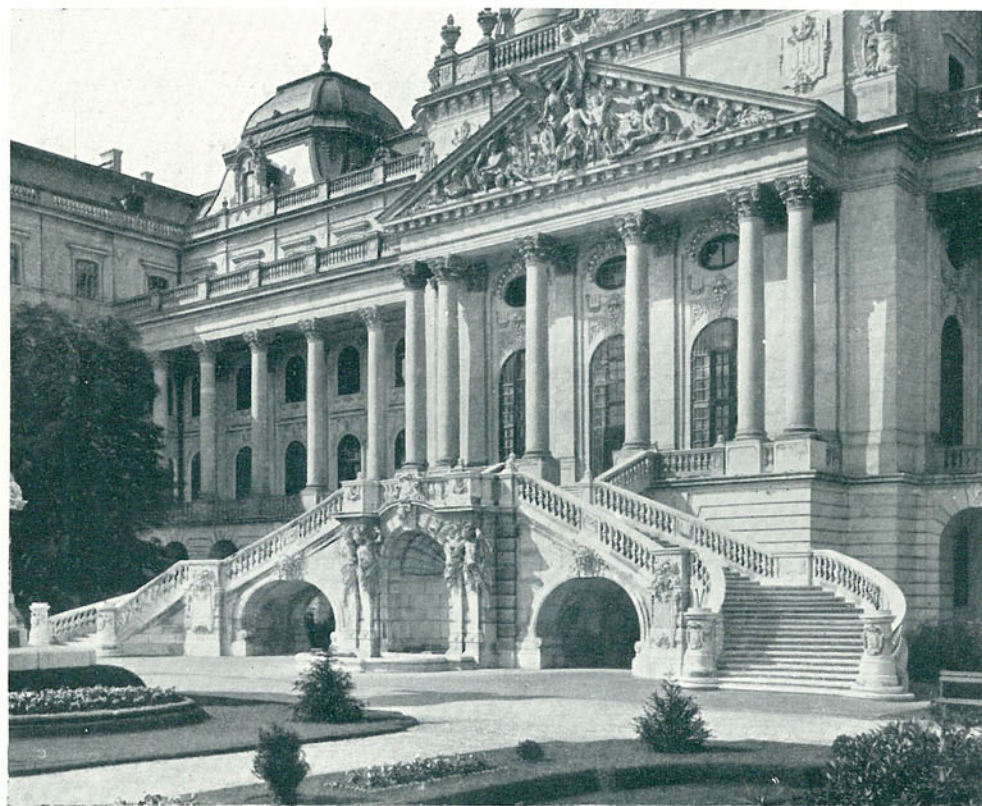
UDVARI HOMLOKZAT
RÉSZLETE.

A KÉT BRONZCSOPORTOT MINTÁZTA
SENYEI KÁROLY, SZOBRÁSZ.

RÉSZLET AZ ÉSZAKI HOMLOKZATRÓL.

A KAPUK KOVÁCSOLT VASMUNKÁJÁT KÉSZÍTETTE
JUNGFER GYULA.

RÉSZLET A DUNAI HOMLOKZATBÓL, A HABSBURG-LÉPCSŐVEL.

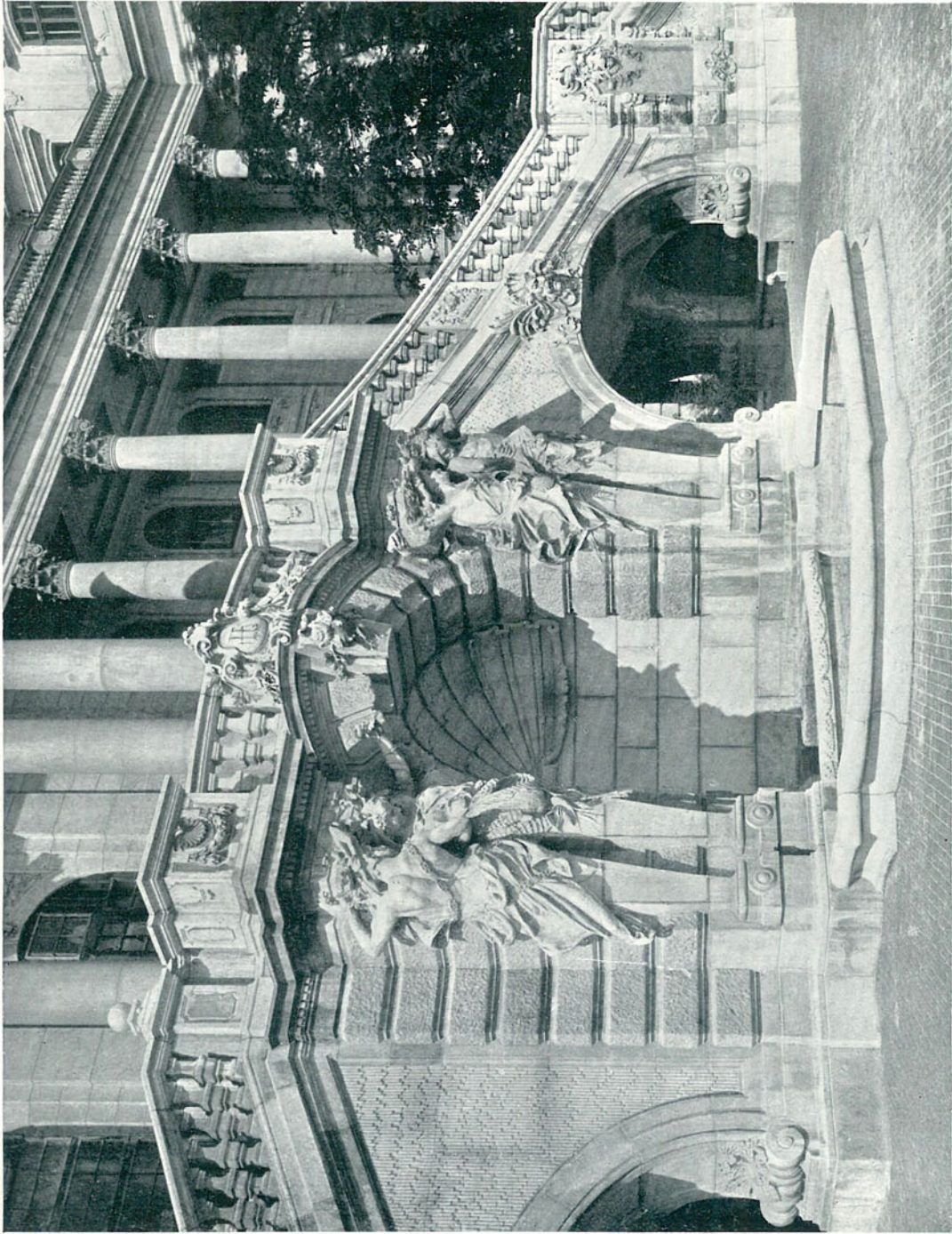
A KERTI HÁZ DUNAFELŐLI
HOMLOKZATA.

A FAMUNKÁT KÉSZÍTETTE
NEUSCHLOSS KÁROLY ÉS FIA.

SAVOYAI JENŐ HERCEG
LOVAS SZOBRA.

RÓNA JÓZSEF MINTÁJA UTÁN ÖNTÖTTE
BESCHORNER ÉRCZÖNTŐDÉJE BUDAPESTEN.

RÉSZLET A HABSBURG-LÉPCSŐRŐL.

A SZOBROKAT MINTÁZTA SENYEI KÁROLY.

GYERMEK-CSOPORT FEHÉR MÁRVÁNYBÓL,
A KRISZTINAVÁROSI SZÁRNYÉPÜLET LÉPCSÓHÁZÁBAN.

RADNAY BÉLÁTÓL.

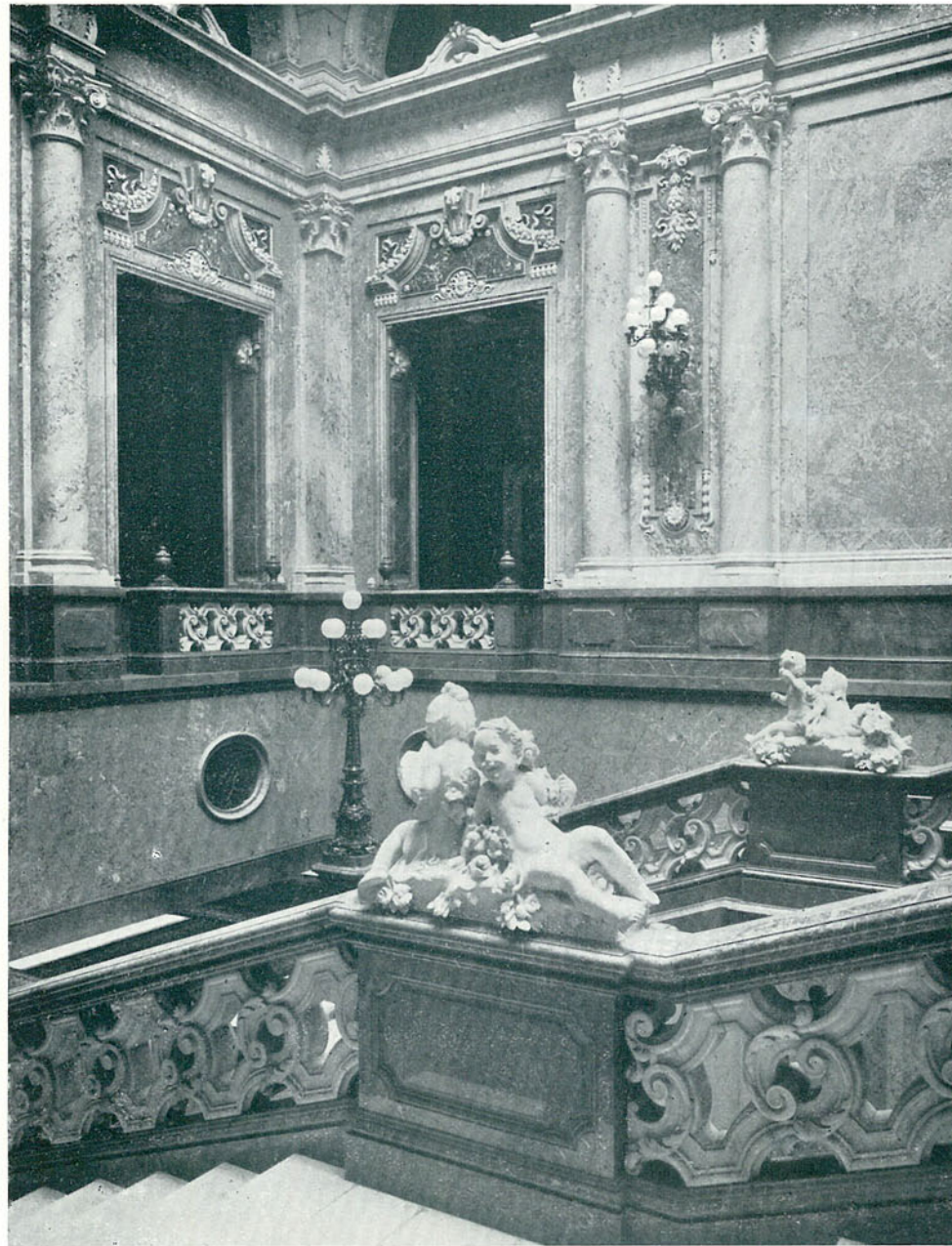
GYERMEK-CSOPORT FEHÉR MÁRVÁNYBÓL,
A KRISZTINAVÁROSI SZÁRNYÉPÜLET LÉPCSÓHÁZÁBAN.

RADNAY BÉLÁTÓL.

MÁRVÁNYCSOPORT
A LÉPCSÓHÁZ NYUGHELYÉN.

JANKOVICH GYULA
MŰVE.

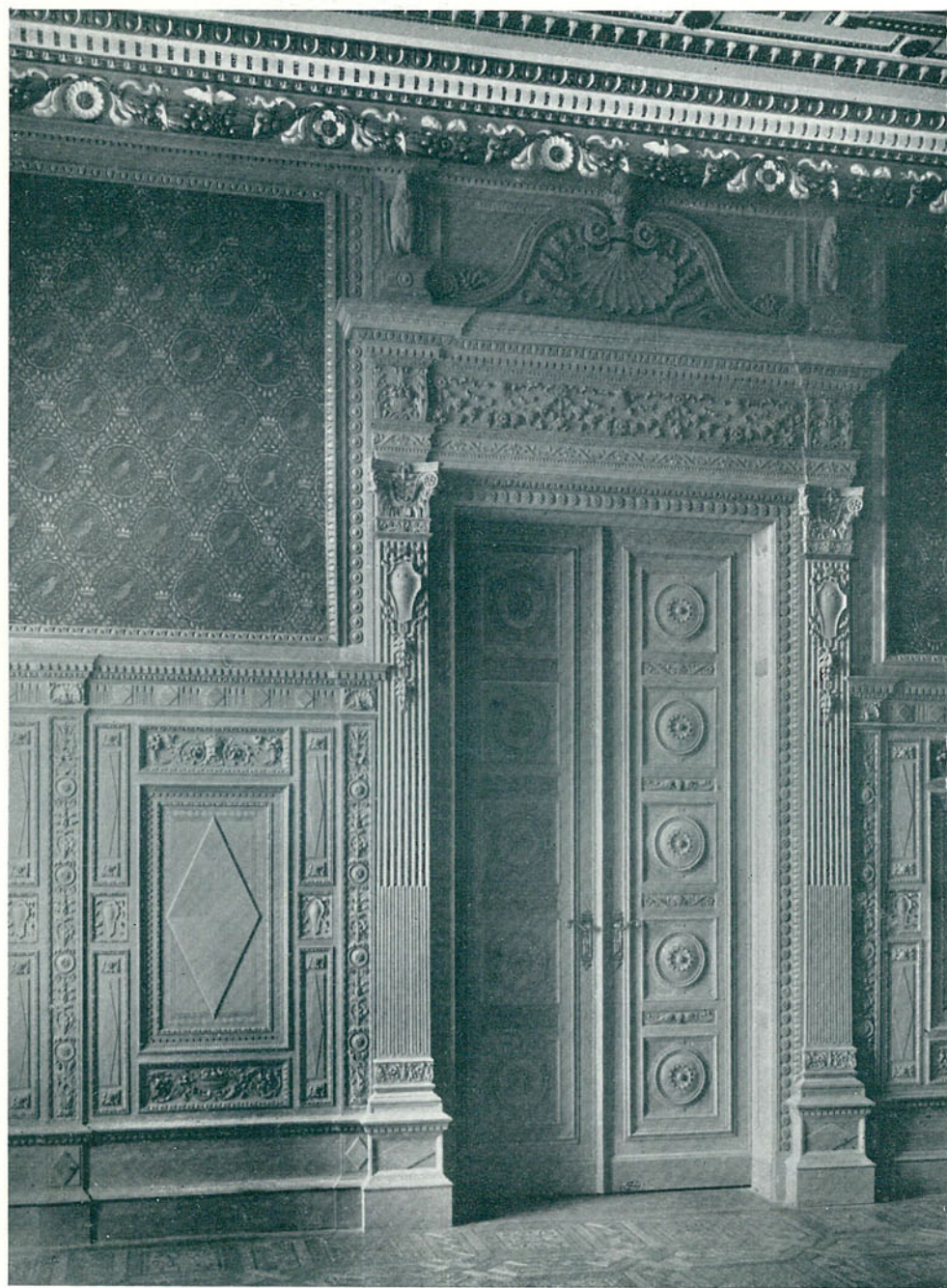

A KRISZTINAVÁROSI SZÁRNY LÉPCSÓHÁZÁNAK RÉSZLETE.

MÁRVÁNYKANDALÓ.

KÉSZÍTETTE SEENGER BÉLA.

A MÁTYÁS KIRÁLY TEREM RÉSZLETE.

A FAMUNKÁT KÉSZÍTETTE
THÉK ENDRE.

eszközt nagyobb fény és pompa kifejtésére; a modern stíliú bútorokat pedig a kíséret számára szolgáló lakosztályok és mellékhelyiségek berendezéséhez lehet csak felhasználni.

A történelmi stílusokat azonban nem alkalmaztuk szolgálai utánzással, nem másoltunk, hanem az illető stílus szellemében terveztük meg minden egyes esetben díszítéseinket. — Ahol pedig nagyobb szabadsággal élhattünk anélkül, hogy a stílus jellege ezáltal szenvedett volna, beleszóttuk a magyar ornamentikát és arra törekedtünk, hogy nemzeti jellegünket a művészi és műipari berendezésnél lehetőleg érvényesítsük.

Gyakran hallottam azt, hogy a királyi várat magyar stílusban kellett volna építeni és annak felszerelését is magyaros zamattal megoldani.

Nem kívánok e kérdésre, mely ámitáson alapszik, e helyen bővebben kiterjeszkedni, annyit azonban mégis meg kell jegyezni, hogy magyar *építő-stílusunk* még nincsen és mindaz, ami e „jelszó“ alatt utóbbi időben keletkezett, csak elvettve sikerült *kísérlet*, mely, meglehet, hogy idővel — kulturális és művészi viszonyaink fejlődésével kijegesedhetik egy stílussá, melyet magyarnak elfogadhatunk, de jelenleg még a tapogatózás és keresés első stádiumát sem lépte át.

Van azonban magyar ornamentikánk, legalább olyan, melyet magyarnak tarthatunk. Ezt fejleszteni, nemesített alakban építészetünkbe beleolvasztani, — és ily módon nem magyar építő stílust létesíteni, hanem nemzeti jelleget önteni építészeti és műipari alkotásainkba, — ez egy oly törekvés, mely a modern magyar építés feladatához tartozik.

Ezen az úton haladtunk a kir. vár építészeti és művészi ékítményeinek tervezésénél és ahol csak lehetett, alkalmaztuk a magyaros motívumokat, plasztikus alakban, vagy pedig mint szövött vagy festett díszítést. Amint az a számos ábrából is látszik.

Magyar Iparművészet.

A királyi vár magyaros jellege még más eszközök révén is jutott kifejezésre.

Történelmi multunk ugyanis egyenesen megkövetelte, hogy nemzeti életünk elmúlt nagy korszakainak emlékét megörökítsük. Eltekintve a több helyen alkalmazott festménytől és szobrászati tárgytól, melyek a magyar történetre vonatkoznak, emlékszerű alakban kívántuk kifejezésre juttatni az Árpádok, Hunyadiak és a Habsburgok korszakát, mely célból a palota egyes gócpontjaiban korhű kiképzésű termeket alkottunk.

A Szt.-István teremről, mely az 1900. évi párisi kiállítás magyar iparművészeti osztályának egyik kiváló tárgyát képezte, már volt szó e folyóiratban (III. évfolyam 3. sz.), amiért is mellőzöm annak újbóli leírását.

A másik történelmi terem Hunyadi Mátyás király emlékét örökíti meg. E terem a krisztinavárosi szárny első emeletének közepét foglalja el, és két fejedelmi lakosztálynak összekötő csarnokát képezi.

Ezt a termet korai olasz renaissance stílusban terveztük. Falai gazdag faragású tölgyfa burkolattal vannak ellátva és részben aranyozva. A fal felső részében nyolc nagyméretű mező szolgál Benczur Gyula tanár festményeinek felvételére, melyben a mester Mátyás király életéből vett jeleneteket fog ábrázolni.*

A teremnek fiókozott mennyezete van, kék alapon és aranyozással, közepén Mátyás címerével. A terem főtengelyében a királynak féléletnagyságú bronz lovaszobra lesz felállítva Fadrusz János mintája szerint. A terem bútorzatát képezi több eredeti olasz asztal ébenfából és elefántcsont-berakással, valamint néhány pad és szék aranyhimzésű kék bársony szövettel.

A királyi vár legelőkelőbb helyét foglalja el a Habsburgok terme, a dunai

* *Megjegyzés.* Mivel a festmények még nem készültek el és ez a nagy munka több évi időt kíván, — a falterületek ideiglenesen szövettel vannak bevonva.

homlokzat középtengelyében, a nagy kupola alatt. E terem 20 méter hosszú és 12 méter szélesség mellett két emelet-nagyságú és tükörboltozatos födémmel bír.

A terem falai színes márványburkolattal készülnek, Mária Terézia időbeli barokk stílusban, gazdag aranyozással. Boltozatos mennyezetén Lotz Károly mesterünk most fejezte be emlékszerű nagy festményét, mely fejedelmi házunk Apotheosisát tünteti fel. A művészi virtuozitással megfestett nagyszerű alkotás újabb tanujele mesterünk nagy tudásának, művészi képességének és magas koradacára oly bámulatos erőnek és a fantázia frissességének, valamint a pontos és tökéletes rajznak, melyet, sajnos, fiatal művészeinknél nélkülöznünk kell. Lotz Károly ezzel a festményével egy újabb ágot font az elismerés azon babékoszorújába, melylyel a nemzet neki tartozik.

A terem falfülkéi részére készíti Senyei Károly a Habsburg-ház azon királyainak és királynőinek fehér márvány mellszobrait, kik a budai királyi váron építettek; nevezetesen: III. Károly, Mária Terézia, I. Ferenc József és Erzsébet.*

A most említett historikus termeken kívül még egészen korhű stílusban készült egynéhány lakoszoba a fejedelmi lakosztályban és pedig azon oknál fogva, mert ezekhez szükségelt kiváló művészi értékkel bíró bútorok megvoltak, avagy alkalmi vétel útján lettek beszerezve, mint pl. az empire stílus fejedelmi írószoba eredeti bútorzata.

Az udvar leltárában voltak továbbá XV. és XVI. Lajos-korbéli, rendkívüli szépségű bútorok (karosszékek, asztalok, pamlagok, stb.) ezeket fel kellett használni, a helyiséget ezen stílus szerint kiképezni, és a hiányzó bútorokat kiegészíteni, amit Thék Endre mesterünk oly kitűnően végzett, hogy munkáját a régítől nem lehet megkülönböztetni.

* Ennek a teremnek részleteiről még nem lehetett fölvetéseket készíttetni, mert az a márványburkolási munka végeztetve van állásolva.

Több rendbeli külföldi utazásaimon pedig gyakori alkalom nyílt nagybecsű régi és eredeti stílusú bútorokat jutányos áron vásárolni, amelyeket azután mintának felhasználva, itthon utána készítettünk. Ugyanezt cselekedtem Angliában is, honnan a modern bútoripar legkiválóbb példányait hoztam el és ezek szolgáltak iparosainknak mintául.

Egy előkelő lakás szépségéhez és lakályosságához azonban nemcsak stíluszerű és kényelmes bútorok kellenek, hanem művészi és műipari tárgyak is, melyek azt kiegészítik és valóságos otthonná alakítják.

Ha a külföldnek úgy fejedelmi, mint főúri palotáit tekintjük, első sorban feltűnik az azokban felhalmozott művészi és iparművészeti tárgyak nagy mennyisége. Valóságos kincsekkel találkozunk itt, milliókat érő képtárak, Gobelinek, márvány- és bronz-szoborművek, órák és vázák, arany és ezüst iparművészeti tárgyak és ezerféle csecse-beccsek töltik meg a lakást és képezik azt a nemes és művészi környezetet, melyben tulajdonosa él.

Ezt persze nem lehet máról holnapra teremteni. Ennek beszerzése nemcsak pénzkérdés, hanem ehhez a jó ízlésen és művészi érzéken kívül még hosszú idő kell, mert e gyűjtemények megszerzésén némely helyütt generációk fáradoztak.

A budai régi kir. várban a művészet csakis azon festmények által volt eddig képviselve, melyeket Ő Felsége a képzőművészeti társulat kiállításain vásárolt. Értékes iparművészeti tárgyak egyáltalán nem voltak, amiért is feladatommak tartottam, hogy a rendelkezésre álló összeg keretében a lehetőség határáig ilyenekről gondoskodjam, és e tekintetben már évekket ezelőtt kezdtem meg a gyűjtést és a rendeléseket. Művészeink fiatalabb generációja pedig számos mintákat készített, melyeket ezüstből, márványból vagy bronzból valósítottunk meg; több alkalommal az Iparművészeti

Társulat kiállításaiából is vásároltunk, jó részt Zsolnaytól is szereztünk be, valamint a fővárosi és külföldi antiquáriusok is szolgáltatnak sok értékes oly műtárgyat, melyeket hazai műiparosainknál megrendelni, vagy rajz után készíttetni nem lehetett. Különösen régi girándolokat, órákat, vázakat, kandalló díszeket stb., úgy, hogy a kir. vár új helyiségei a legszükségesebb iparművészeti tárgyakkal voltak elláthatók. — Ő Felsége legkegyelmesebben engedélyezni méltóztattott, hogy a bécsi Burgban őrzött kiváló szépségű gobelin-gyűjteményből 8 drb a budapesti királyi várnak átengedtessek, melyből 2 drb a fölépcsőházban, kettő az új Buffet-gallériában lesz elhelyezve, négy egyenlő nagyságú gobelin pedig egyik terem faldíszítéséhez fog felhasználtatni.

A képzőművészeti munkákat illetőleg e helyen csak felemlíteni kívánom, hogy az építési alap, a festő- és szobrászművészet alkotásaira eddig már 1.000.000 koronánál többet költött, ami kétségbevonhatatlanul bizonyítja, hogy Ő Felsége a magyar művészetnek legkiválóbb pártfogója.

A királyi vár fejedelmi vendég-lakosztályainak terjedelmét következőkben ismertetem.

Egy-egy koronás vendég lakosztályához tartozik: egy előterem, egy nagy és egy kisebb fogadó-, író-, háló- és toilette-szoba. Ehhez járul fürdő, garderober, teakonyha, komornyik-, vadász- és a huszár szobája, végül 3—4 testőrnek vagy inasnak szobái. Továbbá a kíséret személyzetének lakásai, nevezetesen a főudvarmesternek 3—4 szoba, a kíséret főúrnak vagy udvarhölgynek és hadsegédnek egyenkint 3—3 szoba, titkároknak 2—2 szoba, a katonai vagy politikai kíséret számára 5—6 szoba és mindezekhez még a szolgazemélyzet szükséges helyiségei.

Ilyen lakosztály van a kir. várban három, melynek egyikét — még egyéb helyiségekkel kibővítve, jelenleg József Ágost cs. és kir. főherceg Ő Fensége

és családja foglalja el. — A rövid ideig tartózkodásra érkező főhercegek részére hasonló, csak nem oly nagy terjedelmű lakások állanak rendelkezésre, úgy, hogy a magyar király új otthona alkalmat szolgáltat nemcsak a legnagyobb ünnepeknek, hanem fejedelmi vendégének méltó fogadására és elhelyezésére is.

Mindezeket a lakosztályokat rangjuk és rendeltetésük szerint kellett kiképezni. A fejedelmi vendég apartament egyike nagy fényvel és pompával lett tervezve. Nehéz selyem brokát-szövetek burkolják a falakat, a mennyezet stukko-díszítése, valamint a falkeretek, ajtók és lamberiák aranyozva lettek; a bútorok vagy aranyozott vagy mahagoni és bronz-díszítésű állvánnyal bírnak, gazdag selyem függönyök keretelik az ablakokat és ajtókat, és vastag, művésziesen szövött szőnyegek borítják a padlót, míg a mesterséges világítást részben elektromos üvegcsilárok, részben pedig falikarok szolgáltatják.

A többi két fejedelmi lak, valamint a főhercegek lakosztályai ugyanily kiképzéssel, de az aranyozás teljes mellőzésével készült.

A kíséreti helyiségekben a modern ízlésnek már nagyobb tért lehetett engedni. Itt a berendezés és bútorzat főúri előkelőséggel, de nem fejedelmi díszszel készült. A falakat többnyire egyszerű selyem vagy kreton-szövet borítja, hasonlóképpen a bútorokat is, melyek angol mintára egyszerű és faragvány nélküli mahagonifából készültek.

A bútorokat és egyéb részleteket még bővebben leírni talán céltalan volna és ez ismertetés keretét túllépné, — és azt hiszem, hogy az eddig elmondottak, valamint a közölt számos ábra elég tájékozást nyújt arra, hogy a budai királyi vár belső felszereléséről képet lehessen alkotni.

Soraim zárásakor köszönetet kell mondanom gróf Apponyi Lajos magyar kir. udvarnagy úrnak azért a nagybecsű támogatásáért, melyben e munka kivite-

A KIRÁLYI VÁR BELSŐ KIKÉPZÉSE ÉS IPARMŰVÉSZI FELSZERELÉSE

lében részesíteni kegyes volt és aki az udvari kívánságok és szokások ismerésével, valamint kiváló ízlésével irányította működésemet. Kedves kötelességemnek tartom végül köszönetet mondani mindazon művészeknek és szellemi munkatársaknak is, kik a tervezés és ellenőrzésben részt vettek és művészi tehetségükkel ennek a nagy munkának szolgálatába állva, támogatóim voltak.

Kiválóan pedig Györgyi Géza építész barátomnak és munkatársamnak rovom le köszönetemet, aki jórészt az összes részletrajzokat készítette és művész-képességét érvényesítette. Fogadja úgy ő, valamint művezetőségem minden tagja köszönetem kifejezését.

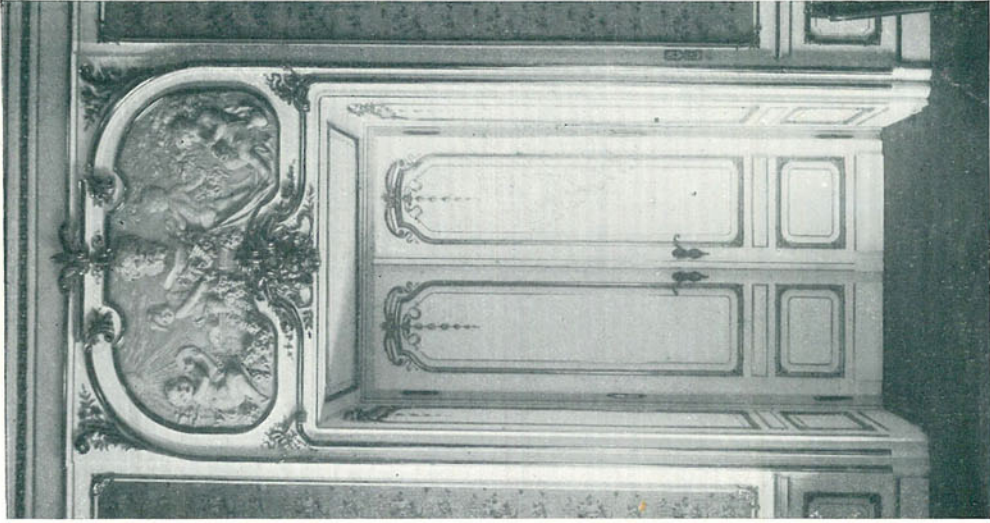
Budapest, 1903. július havában.

Hauszmann Alajos.

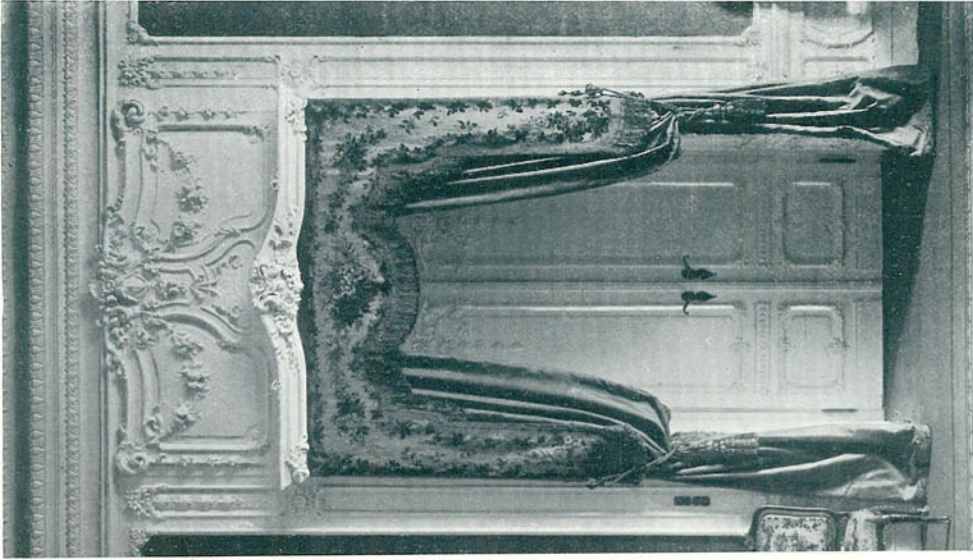

EMPIRE STILŰ
KÁLYHA

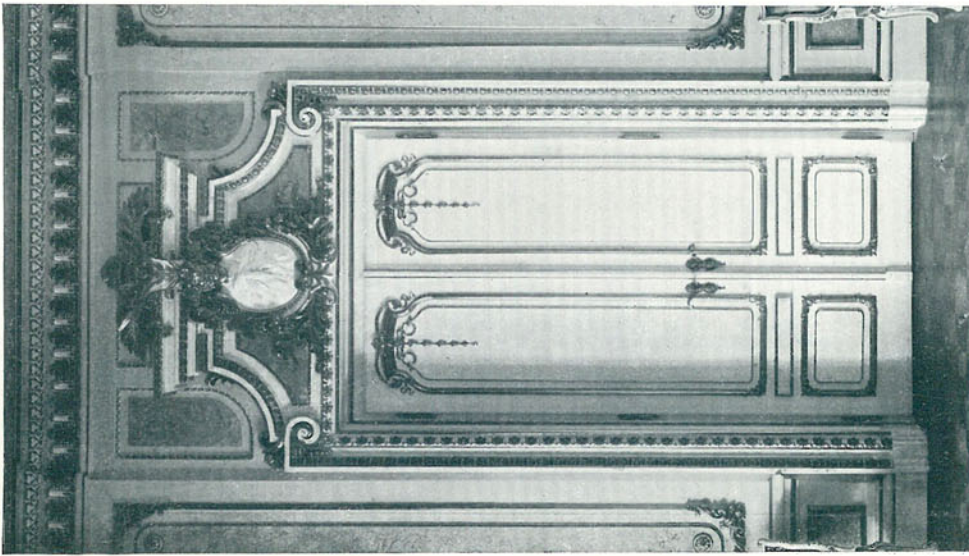
A FEJEDELM
LAKOSZTÁLYBAN

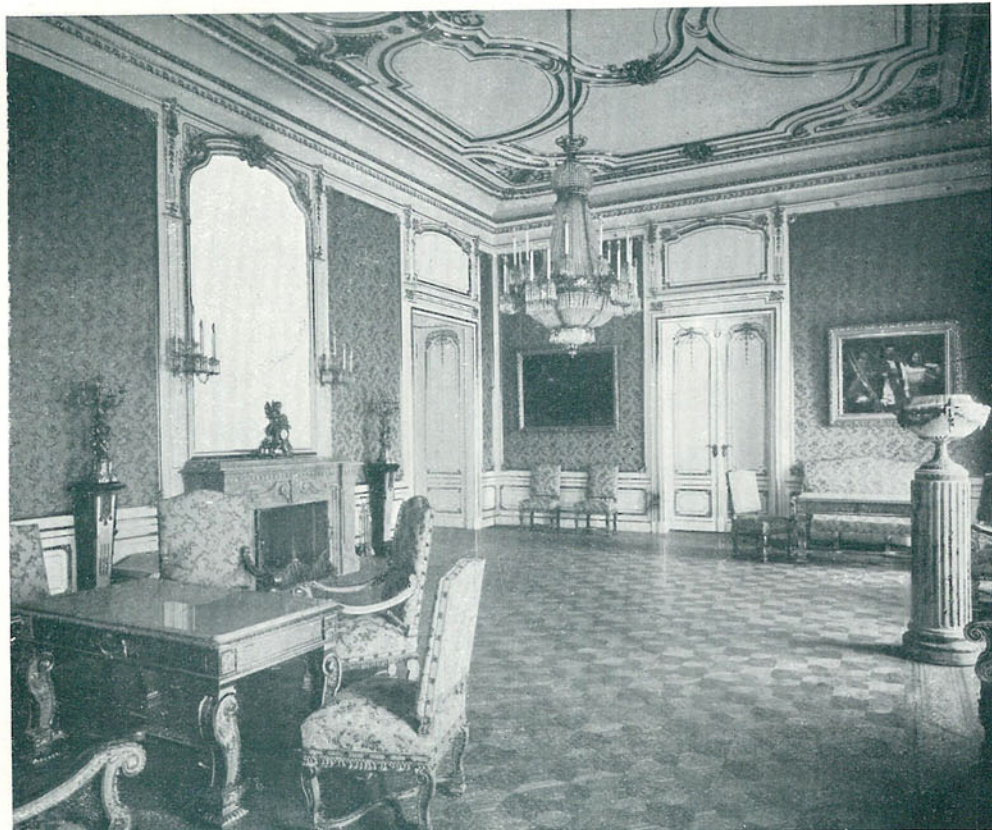
AZ I. FEJEDELMI LAKOSZTÁLY FOGADÓ TERMÉBŐL.

AJTÓK.
A GOBELIN TEREMBEN.

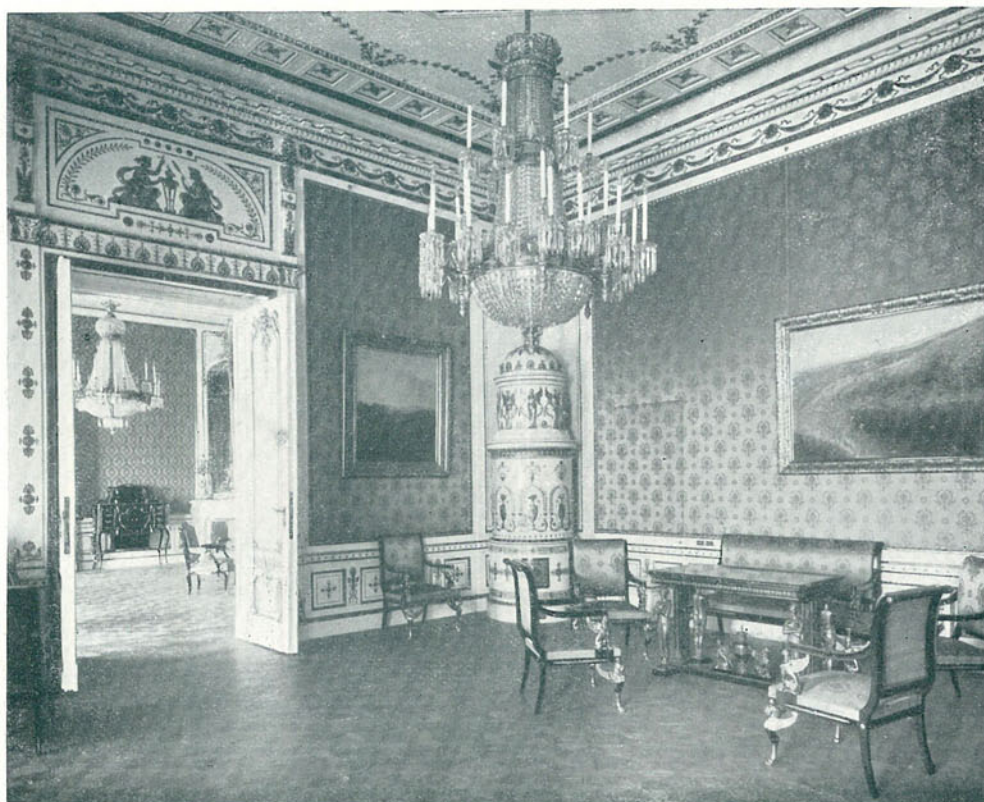

Ő FELSÉGÉNEK EBÉDLŐTERMÉBŐL.

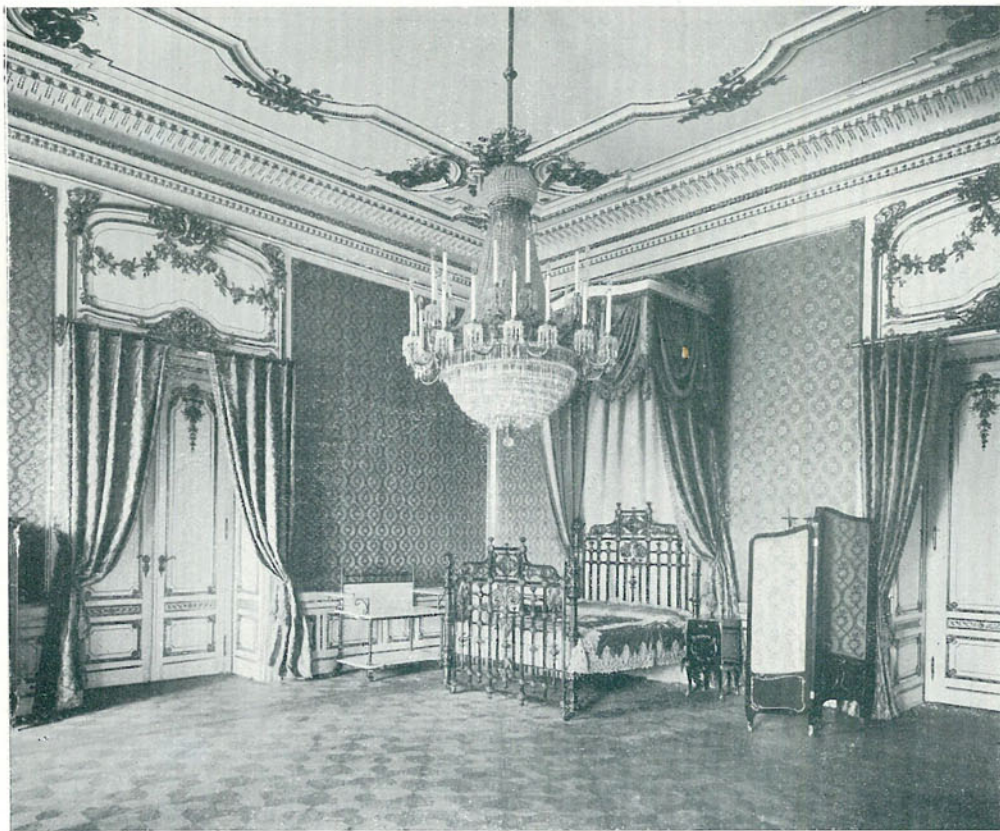
ELŐTEREM
AZ I. FEJEDELMI LAKOSZTÁLYHOZ.

BÚTOROZTA
KRÓSZL JÁNOS.

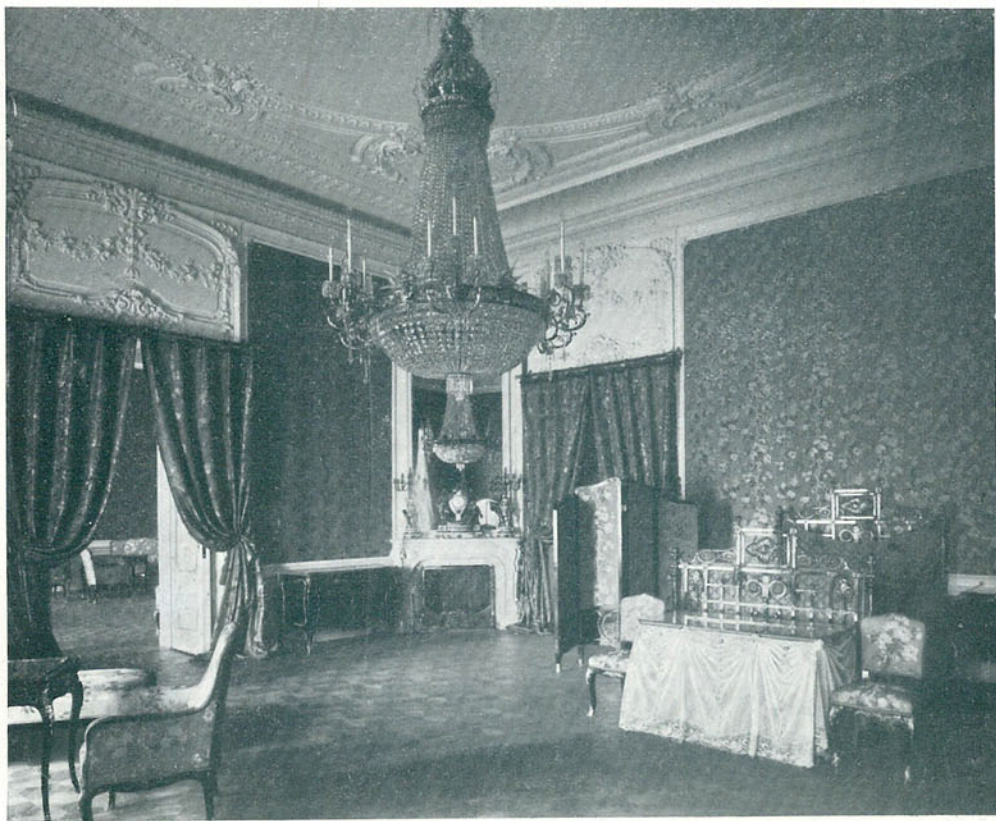
FEJEDELMI LAKOSZTÁLY,
ÍRÓSZOBA EMPIRE STYLUSBAN.

BÚTOROZTA
GELB M. ÉS FIA.

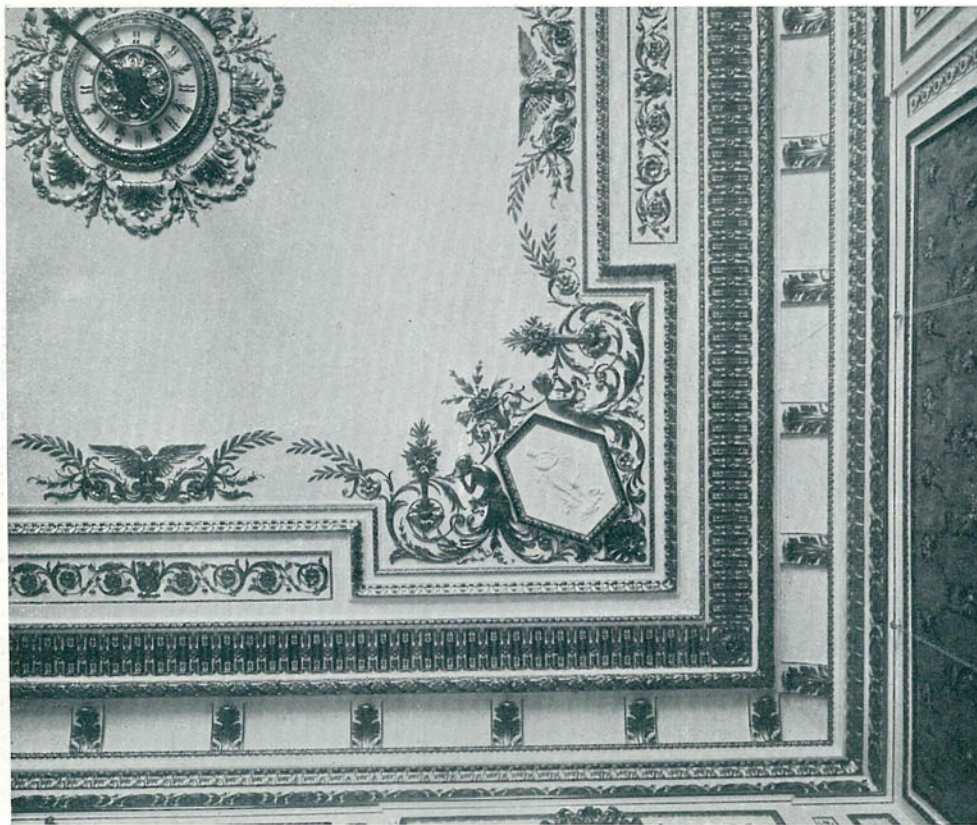
AZ ELSŐ FEJEDELMI LAKOSZTÁLY
HÁLÓSZOBÁJA.

A BUTOROKAT KÉSZÍTETTE
THÉK ENDRE ÉS KRÓSZL JÁNOS

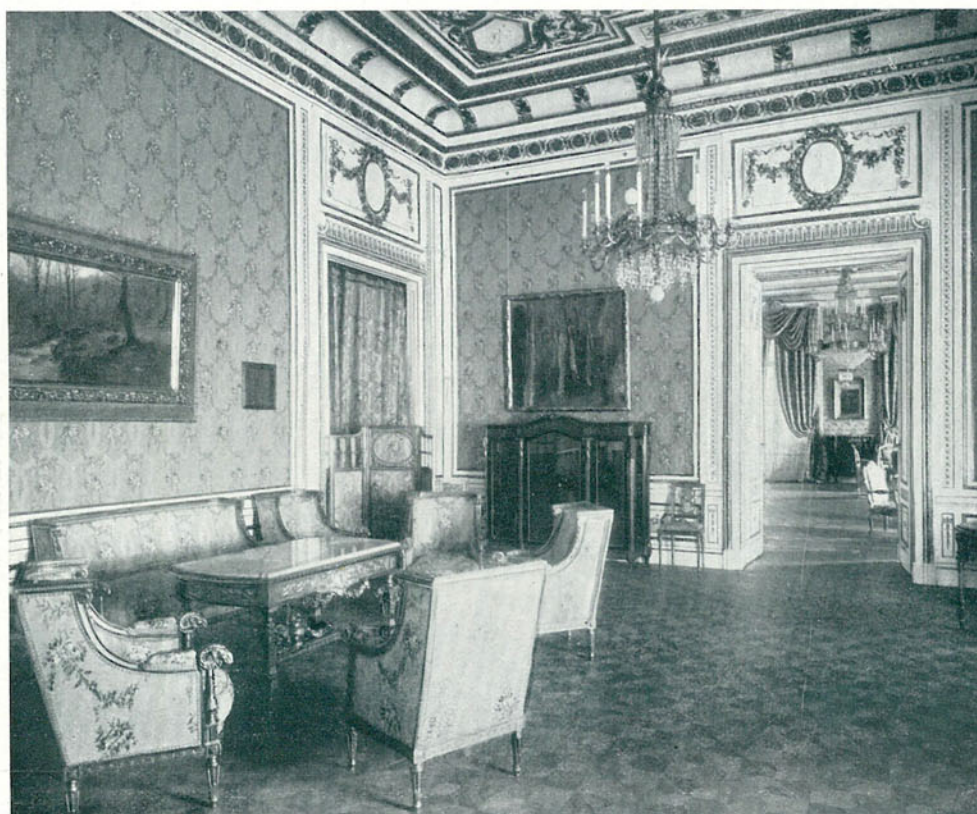
A II-DIK FEJEDELMI LAKOSZTÁLY
HÁLÓSZOBÁJA.

A BUTOROKAT KÉSZÍTETTE
THÉK E. ÉS GELB M. ÉS FIA.

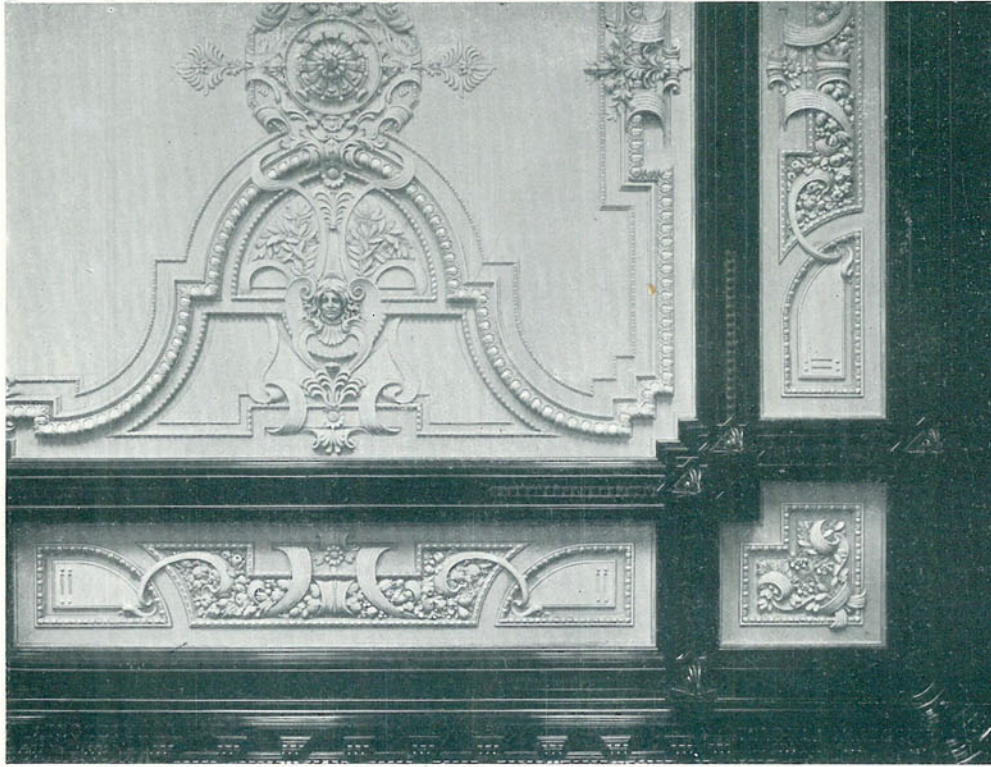
A LOUIS XVI. TEREM MENYEZETÉNEK RÉSZLETE.

SZABÓ ANTAL SZOBRÁSZTÓL.

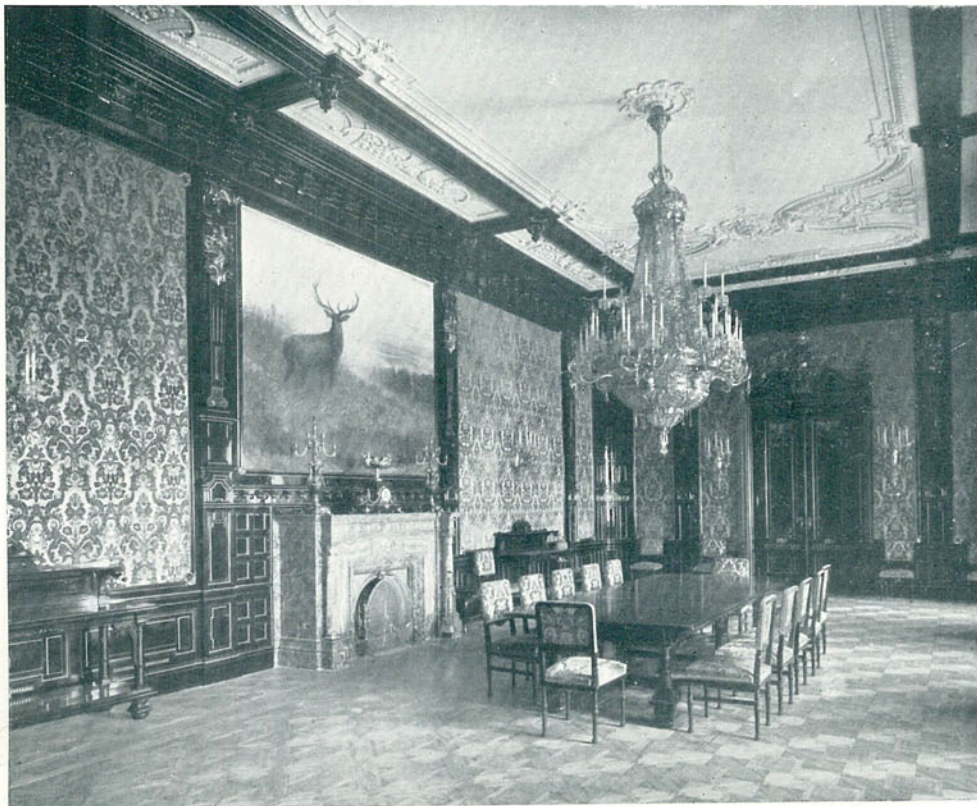
FEJEDELMI LAKOSZTÁLY. KIS FOGADÓ-TEREM.
LOUIS XVI. STYLUSBAN.

BUTORZATÁT KÉSZÍTETTE
KRÖSZL JÁNOS.

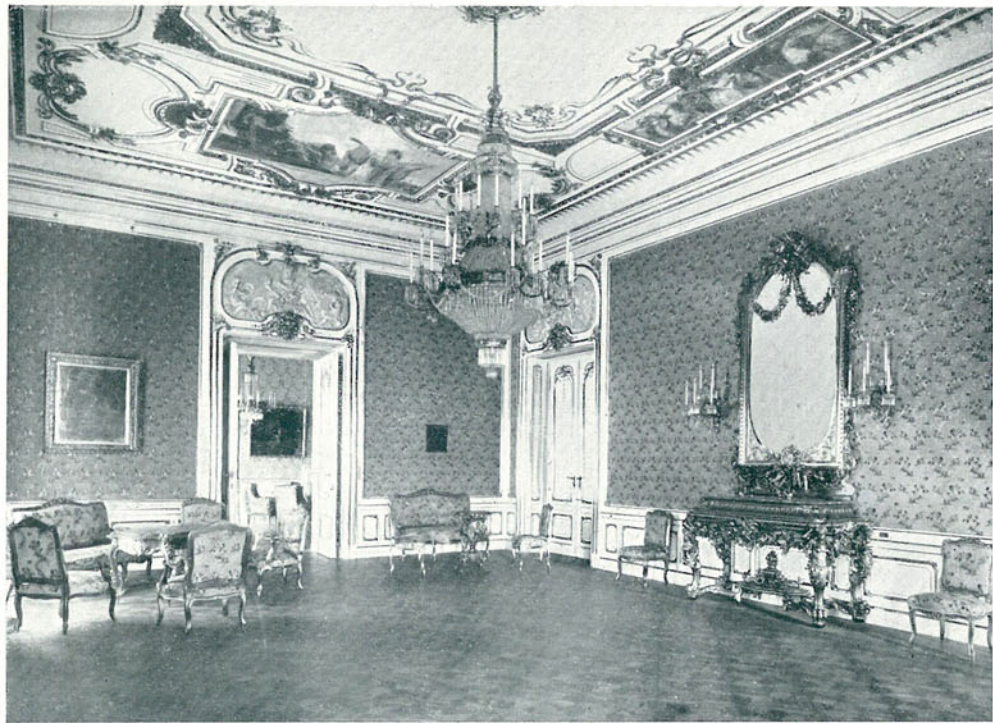
FÓHERCEGI EBÉDLŐ-TEREM MENYEZET RÉSZLETE.

KÉSZITETTE SZABÓ A. ÉS CSEPREGHY J.

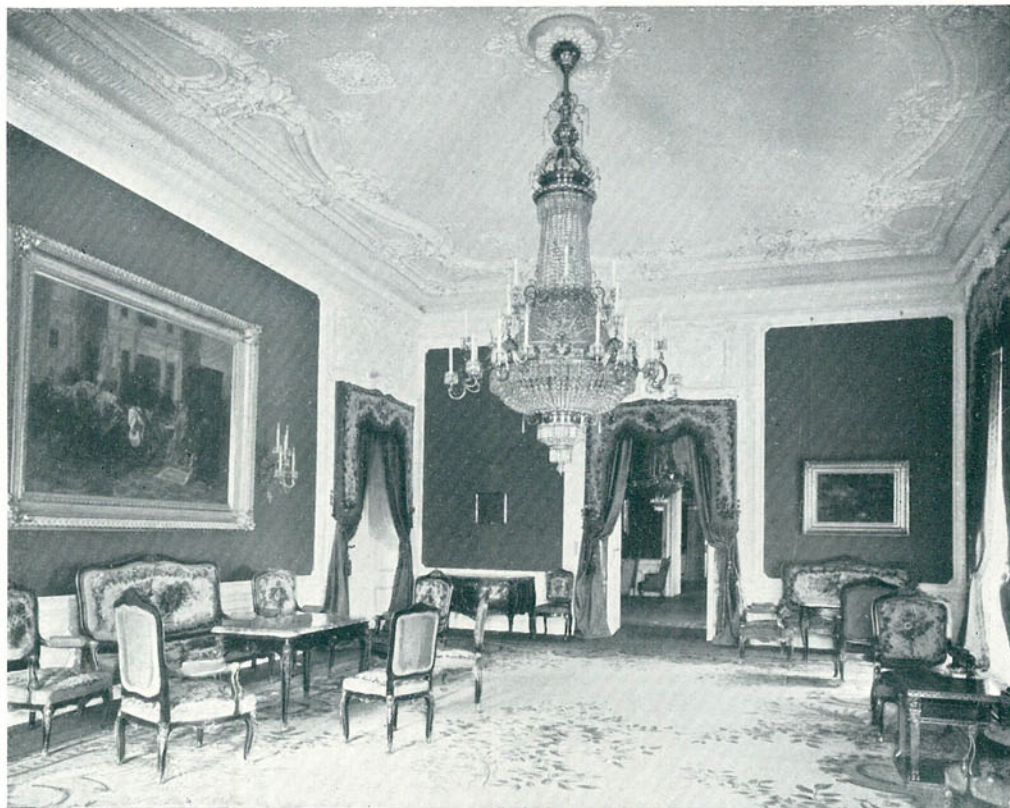
FÓHERCEGI EBÉDLŐ-TEREM.

A BERENDEZÉST KÉSZITETTE CSEPREGHY J. ÉS GELB M. ÉS FIA.

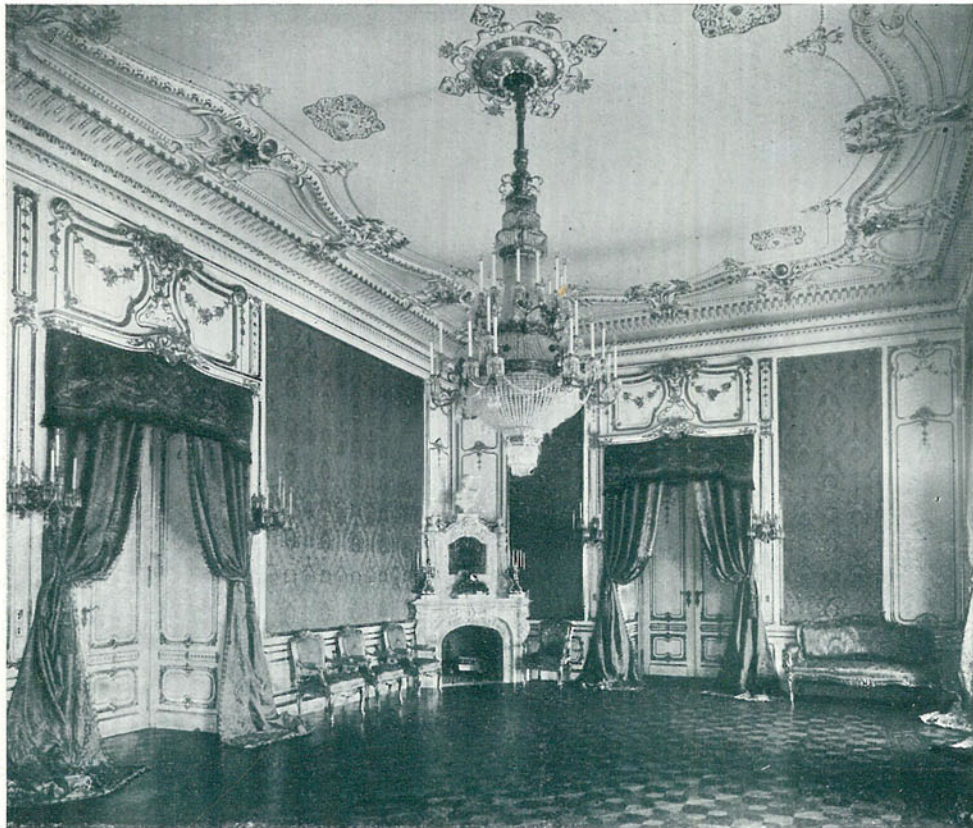
AZ I. FEJEDEMI LAKOSZTÁLY
EGYIK FOGADÓ-TERME.

BUTOROZTA
KRÓSZL JÁNOS.

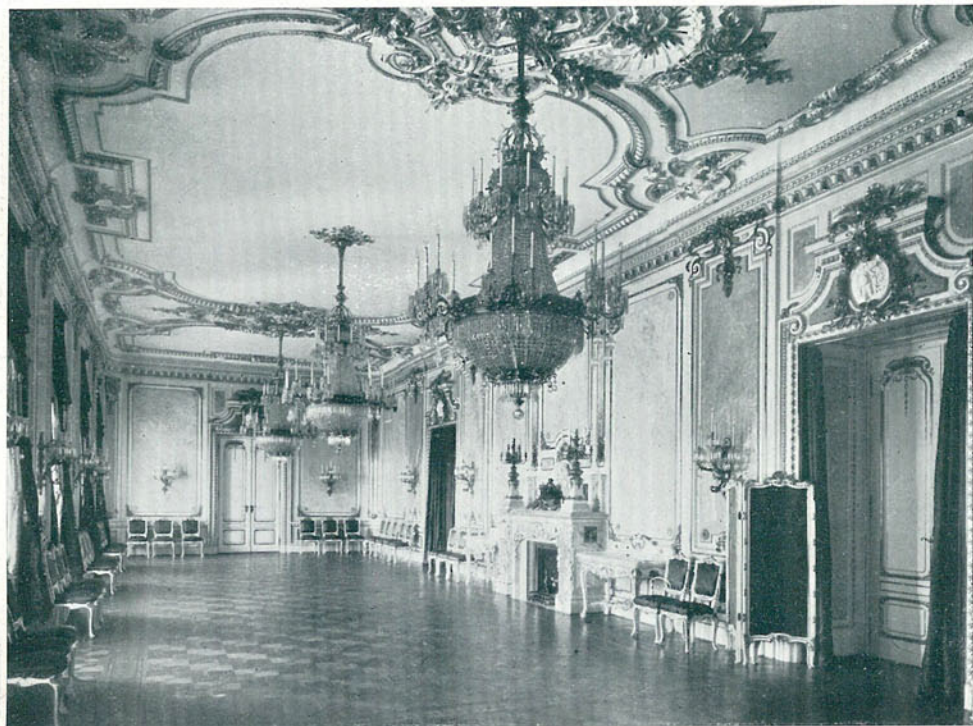
GOBELIN-TEREM
A II. FEJEDEMI LAKOSZTÁLYBAN.

BUTOROKAT KÉSZÍTETTE
GELB M. ÉS FIA.

AZ EBÉDLŐ MELLETTI CERCLETEREM.

A BÜTOROKAT KÉSZÍTETTE GELB M. ÉS FIA.

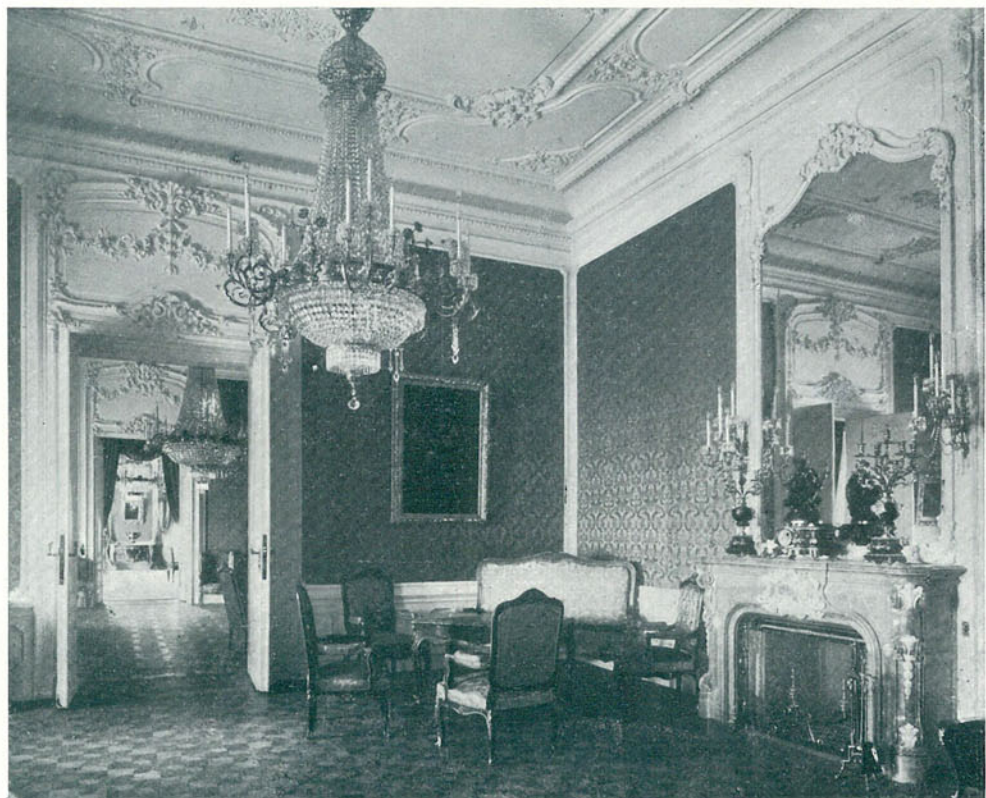
Ő FELSÉGE ÚJ EBÉDLŐJE.

A BÜTOROKAT KÉSZÍTETTE KRAMER HENRIK.

A KERTI SZOBA BELSEJE.

TERVEZTE FARAGÓ ÖDÖN.
KÉSZITETTE LENGYEL LŐRINCZ SZEGEDEN.

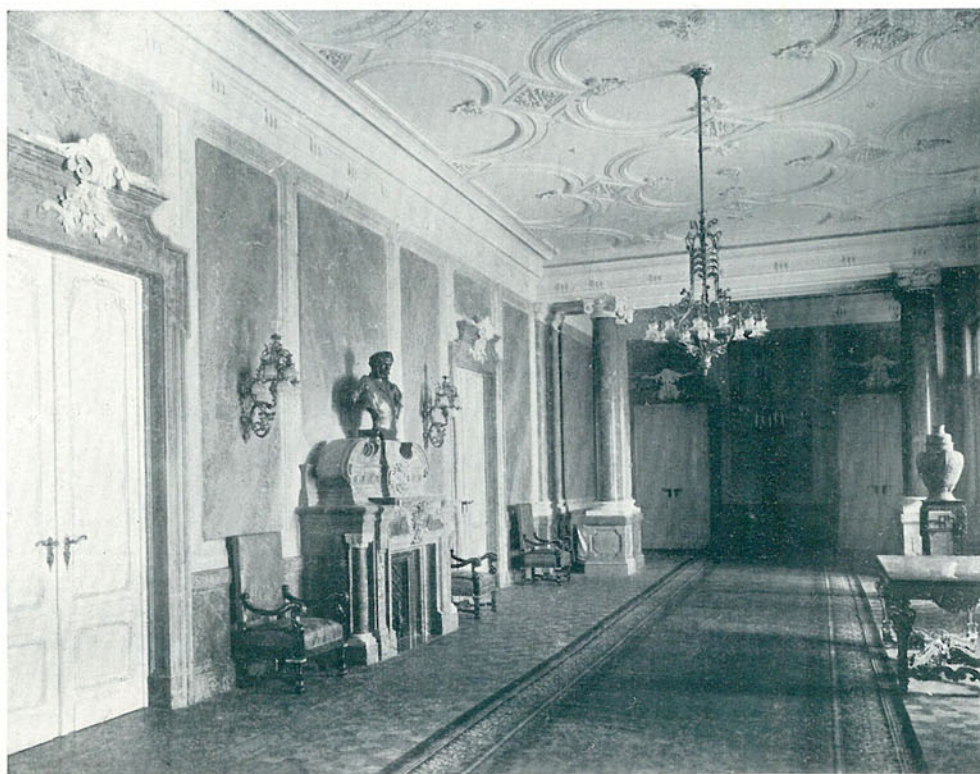

KIS FOGADÓTEREM
A II. FEJEDELMI LAKOSZTÁLYBAN.

BÚTOROKAT KÉSZITETTE
GELB M. ÉS FIA.

A KRISZTINAVÁROSI SZÁRNYÉPÜLET ELŐCSARNOKA.

A FEJEDELMI LAKOSZTÁLYOK VÁRÓ CSARNOKA.

MÁRVÁNYKANDALLÓ
A FŐHERCEGI EBÉDLŐBEN,

A BRONZOKAT KÉSZÍTETTE
KULCSÁR ÉS TÁRSA,

A HAZAI MÁRVÁNYMUNKÁT
SEENGER BÉLA.

KANDALLÓ ÉS BÜTORZAT
EGY FEJEDELMI FOGADÓTEREMBEN.

A KANDALLÓT KÉSZÍTETTE
SEENGER BÉLA.

A BUTOROKAT KÉSZÍTETTE
GELB M. ÉS FIA.

XV. LAJOS KORABELI EREDETI TUKÓRASZTAL ÉS TŰKÖR
A FEJEDELMI LAKOSZTÁLY FOGADÓTERMÉBŐL.

EREDETI BOULE SZEKRÉNY ÉS ÓRA,
AZ EGYIK FEJEDELMI LAKOSZTÁLYBAN.

ARANYOZOTT SZÉK ÉS ASZTAL XVI. LAJOS STILUSÁBAN.

KÉSZÍTETTE THÉK ENDRE.

EREDETI EMPIRE STILŰ BUTOR, MAHAGONIFA, BRONZDISZÍTÉSSEL.

KINAI FALI ASZTAL AZ EGYIK URI LAKOSZTÁLYBAN.